

Dalí

i la consciència moderna

TOMÀS LLORENS

La modernitat era una lluita. Així la recordava el poeta Stephen Spender en el llibre *The Struggle of the Modern*, escrit en els anys cinquanta, on feia comptes amb la seua joventut. Spender pertanyia a la primera generació pròpiament moderna de la sempre conservadora Anglaterra, una generació que havia nascut a la vida pública al llarg dels anys vint i havia madurat amb la passió extravagant de la Guerra Civil Espanyola. La generació de Dalí, més o menys.

Ser modern, escriu Spender, era, abans que res, practicar una creença. Millor dit, comprometre's amb l'acte de creure. La lluita de la modernitat era una lluita entre creients i no creients.

Vaig descobrir tard el llibre de Spender: a l'inici dels anys 70. El moviment modern havia esclatat la dècada anterior, quasi al mateix moment que la nostra generació naixia a la vida pública. Havíem començat a observar el món i a escriure com a postulants de la modernitat i, conforme anàvem postulant-la, se'ns esmunyia de les mans. Volíem saber què passava i què havia passat, què volia dir, i què havia volgut dir això de ser modern.

El poeta modern, escriu Spender, és radical en les formes justament perquè vol portar a la pràctica l'acte de creure. Radical en la forma, per dir-ho amb més precisió. Res pot repugnar-li més que la redundància de la poesia simbolista, les seues informes acumulacions d'imatges filles de la descreença. Odia la retòrica i li fa fàstic la psicologia perquè vol la veritat absoluta —en això (Spender i els seus amics ho havíem après d'Eliot) és platònic fervent.

Vol (nosaltres també ho volíem) un món nou i radicalment real.

Volíem una pintura sense ficcions. L'endevinàvem en Picasso i en Miró (tant diferents), en els gests definitius de Pollock i en les matèries impenetrables de Tàpies, en els ferros fràgils de Chillida i

en els altres ferros, més fràgils encara —arestes d'ombra i d'aire— de Julio González. I en els seus dibuixos.

Justament ahí, en el dibuix, vèiem, més nítida que en cap altre lloc, la frontera. Els moderns érem (som) bojos de dibuix.

Saura, probablement el més antidualinià de tots nosaltres, reaccionava amb violència quan sentia dir a algú que Dalí era un gran dibuixant. «El pitjor dibuixant del món!», deia. Compareu els seus retrats dels anys vint, els retrats, tan celebrats, del seu pare o de la seua germana, amb els retrats de Picasso d'un pocs anys abans. Dalí pretén, òbviament, copiar-ne la manera ingresiana. Però, quan havia vist mai, ell, un dibuix d'Ingres? Picasso sí que els havia vist, i també els de Rafael; però Dalí no havia vist ni tan sols els de Picasso. Els coneixia solament per reproduccions de revista. Com es pot copiar una manera de dibuixar per reproduccions de revista? El problema no és la mà, sinó el cap, la consciència. Allí on tot es concisió, en Picasso, i la consciència de forma, tot, en Dalí és indiferència i redundància i truculència i psicologia de perruqueria.

Saura vivia en unes torres modernes de la Rue Tolbiac, en un petit apartament totalment ocupat per unes grans taules de pi plenes de llibres apilats. En un altre apartament de la torre del costat tenia l'estudi. A la planta baixa hi havia un restaurant vietnamita on baixàvem a dinar. Era l'any 1975.

Uns diuen, ara, que Dalí era modern. Uns altres diuen que la consciència moderna s'ha volatilitzat amb el pas del temps. La veritat és que Dalí i la consciència moderna eren (són) incompatibles.

Tomàs Llorens és director-conservador en cap del Museu Thyssen-Bornemisza de Madrid.